

'משלי קדם' - סיכומי שיעורים בספר משלי עם ביאור הגר"א

משלי פרק יג פסוקים יג-יז

היחס הראוי אל שמירת המצוות, תלמוד תורה והשלמת שליחות
של אדם בעולמו

פסוק יג: בְּזוֹ לְדַבֵּר יִתְקַבַּל לּוֹ וַיִּרְא מְצֻנָה הוּא יִשְׁלָם:

ביאור הגר"א:

כי יש רמ"ח אברים באדם, וכנגדם רמ"ח מצוות עשה,¹ וכן כל דבר יש לו כח חיוני מן המצוות. ולכן הבז לשום דבר מצוה הוא מחבל את עצמו, כי הוא נעשה חסר מכח החיוני שבאותה מצוה. 'וירא מצוה הוא ישלם' - אבל הירא מלעזוב לעשות שום מצוה, ורואה לקיים כל דבר תמיד, יהיה שלם בכל אבריו.

שמור מצוותי וחיה

הגאון מסביר שבמילה 'דבר' מכוון שלמה לדבר מצווה. הקבלת מניין המצוות למניין איברי האדם מלמדת אותנו שבכל מצווה יש בחינה שנושאת חיים לאיבר מסויים.

'ואתם הדבקים בה' א-לוהיכם חיים כולכם היום' (דברים ד, ד). מקור החיים הוא הדבקות בה', והדבקות בה' היא באמצעות מצוותיו. כל המצוות שלנו נושאות בחינה חיובית שמחיייה אותנו. אדם שמחסיר דבר מצווה, בסופו של דבר פוגם בכח החיים שהוא מקבל באמצעות המצווה הזאת.

יְחַבֵּל לוֹ - מי החובל ומי החבול

יש לשים לב שהפסוק אינו מדבר על קיום המצווה, אלא על היחס אליה. הפסוק מציג את ה'בז לדברי לעומת ה'ירא מצוה'. מי שבז לדבר רציני, ערכי, יחס שכזה יגרום לכך שהוא יאבד את אותו דבר - הוא יחבל לוי.

* שוכתב ונערך ע"י ברוך ספיר על בסיס שיעורים מוקלטים של ראש הישיבה. השיעורים הערוכים לא עברו ביקורת של הרב, והדברים מנוסחים לפי הבנת הכותב.
¹ עפ"י בבלי מכות כג, ב.

הגאון הסביר שמשמעות הביטוי היא שהוא יחבל את עצמו. כלומר, המילה 'לוי' מוסבת כלפי האדם - הוא יגרום לעצמו להיות חבול בגופו בגלל חסרון הדבר. עם זאת, נראה שיש מקום להבין שהמילה 'יחבל' מתייחסת קודם כל אל הדבר עצמו, אשר לו הוא בז - הוא יחסר לו. זהו עיקרון פשוט: מי שאין לו יחס לרכוש שלו - יאבד אותו. חוק זה נובע מן ההבנה שהשמירה של כל דבר, מתקיימת בראש ובראשונה ע"י הרצון. אמנם, הכלים שאתם שומרים בפועל הם הידיים והרגליים והמנעולים, אבל השורש שבו תלויה הצלחת השמירה הוא הרצון. אדם שומר משהו, כי הוא רוצה אותו, לכן אם הוא לא רוצה אותו - הוא לא נשמר.

אם כן, משמעות הרישא של הפסוק היא כפולה: 'יחבל לוי' - בחסרון הדבר עצמו, ו'יחבל לוי' - הוא יימצא חבול בעצמו.

יתכן שישנה בביטוי זה גם בחינה שלישית: 'יחבל לוי' - לכח הבוז בעצמו. כח הבוז ניתן לאדם כדי לבוז למה שהוא 'לא דבר', ולא כדי לבוז למה שהוא 'דבר'. ומי שמחבל את כח החיים הזה של הבוז - הוא יימצא חבול.

יְשָׁלֵם - יוֹשֵׁלֵם

את הביטוי בסיפא של הפסוק - 'וירא מצוה הוא יושלם', ניתן להבין מלשון תשלומים. כלומר, 'יושלים' - יקבל שכר, ישלמו לו. בכל זאת, הגאון קורא את זה מלשון שלמות. כלומר, 'יושלים' - יהיה שלם. נראה שפרשנות זו מגובה על ידי ההקבלה לרישא: ההיפך של 'יִתְקַבֵּל' - יהיה חבול, זה 'יְשָׁלֵם' - יהיה שלם.

מי שהוא 'ירא מצוה', שהוא מתייחס כראוי למוסד המצווה - הוא יימצא שלם. 'ירא מצוה' זהו ביטוי יחידי במקרא, אשר מבטא יראת רוממות. במקומות שונים בתורה מוזכרת מידת 'יראת א-לוהים', אבל 'יראת מצוה' זהו מטבע לשון ייחודי של שלמה המלך.

עומדים בחיל ורעדה, בשמחה ובדבקות מול ה'חפצא' הזה שנקרא מצוה. מי שעומד בחרדת קודש מול המצוות, מי שנכנס ביראה אל ספר המצוות, אם הוא ככה מתייחס אל המוסד הזה - הוא יושלם.

המילה יושלם הינה מבניין פֶּעַל - מישהו או משהו ישלים אותו. אדם לא נולד שלם, אלא הוא הולך ומשתלם, והחשמל הזה של המצוות ישלים אותו.

גם אחרי שאנו מבינים כך את הביטוי 'יושלים', יש לומר שהוא נושא גם את המשמעות של תשלומין - אדם זה יושלם ויזכה לכל השכר הראוי לו על המצוות.

הבוז - תולדת הגסות

יש לשים לב לכך שהמילה 'ירא' מוצבת בהקבלה ניגודית למילה 'בוז'. כלומר, מידת ה'יראה', מופיעה כאן בהקבלת הפסוק כמידה ההפוכה למידה של 'בוז'.

אם נתבונן במושג 'בוז' במקרא, נגלה שהוא גס בכל הופעותיו: עשוי הבא מן השדה עיף ומבזה את הבכורה,² גלית הפלישתית הערל הבז לדוד הנער האדמוני עם יפה מראה,³ וכן המן מלא החמה הבז לשלוח יד במרדכי לבדו.⁴ הבוז הינו תולדת הגסות, וגורר אחריו חבלה וחסרון, ואילו היראה הינה תולדת העדינות, ומביאה את האדם לשלימות והשתלמות.

כוח הרצון הטוב

פסוק זה קשור במידה מסויימת עם הפסוק הקודם (משלי יג, יב), שעסק בנושא הרצונות החיוביים המתממשים: 'תִּחַלֵּת מִמְּשָׁכָה מִחֶלֶל לֵב וְעַץ חַיִּים תֵּאָוֶה בְּאֵה' - 'תאווה באה', לעומת הרצונות הלא חיוביים הפוגעים בנושאייהם, שאין בהם אלא 'תוחלת ממושכה'. גם פסוק זה עוסק ברצון הטוב. 'ירא מצווה' מגיע מתוך רצון טוב לקיים את המצווה בשלמות, ובזכות זאת משיג את השלמות בעצמו, לעומת הבז לדבר, שמתייחס אל המצווה בבז מתוך חולשת רצונו הטוב, ומוצא את עצמו חבול וחסר מכל בחינותיו.

פסוק יד: תוֹרַת חֶכֶם מְקוֹר חַיִּים לְסוֹר מְמוֹקְשֵׁי מוֹת:

ביאור הגר"א:

כי כמו שהמצוות הן נותנות כח לאברים ויושלמו על ידי המצוות האברים של האדם, והוא בחיצוניות, כן התורה, [אבל היא] יותר [ב]פנימיות מהמצוות. וזהו 'מקור חיים', שנותן חיות לכל המצוות והאברים. היא עצם החיים, כמו שנאמר (דברים ל, ב): 'כי הוא חיך' גו'. (אך) התורה של החכם, כמו שפירשנו למעלה, שכוונתו היא לידע האמת בכדי שידע ממה להיזהר, היא 'מקור' ושורש של ה'חיים', מפני שכוונתו היא 'לסור ממוקשי מוות' בכדי שידע להיזהר, ומציל אותו מהיפך החיים, שהוא המוות. וכמו במצוות 'שולם' ו'יחבל', כן הוא כאן החיים והמוות. ופסוק זה מתחיל בתל"ו ומסיים בתל"ו ובו חיים ומוות, והיינו תל"ו תחיה ותל"ו תמות.⁵ והכל בתורה, כמו שנאמר (הושע יד, ז): 'צדיקים ילכו בס' וגו'. ועוד, 'תורת חכם מקור חיים' - כי החכמים על ידי חכמתם אפשר להם לידע דרך התורה, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (יומא כח, ב): 'קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין', והכל על ידי חכמתו, אך אי אפשר לו להיזהר

² בראשית כה, לד.

³ שמואל א יז, מב.

⁴ אסתר ג, ו.

⁵ עפ"י שבת נה, א.

'ממוקשי מוות', אך התורה של החכם הוא המקור של חיים וגם ידע ממנו איך 'לסור ממוקשי מוות'.

תורת חכם

התורה הינה תוכן מחייה במהותה. התורה היא עצם החיים. החכם יודע את זה, ובהתאם לכך הוא לומד את התורה כתורת חיים, המכוונת את אורחותיו ומאירה את עיניו לדרך הטובה. הכיוון שלו הוא שלילת המוות - 'לסור ממוקשי מוות'. למרות שהתורה היא במהותה תורת חיים, הפסוק מדגיש שישנו הבדל בין חכם שלומד תורה, למי שאינו חכם. החכם לומד תורה כדי להיות אישיות חיובית, קדושה, א-לוהית. חכם שניגש אל לימוד התורה מתוך הבנה שזה תוכן החיים, תורתו תהיה מקור חיים גם בשביל עצמו וגם בשביל מי שילמד ממנו.

תורה - המקור הנובע של כוחות החיים

באופן כללי, פסוק זה עוסק במישור פנימי יותר מהפסוק הקודם. אותה יראת מצווה שדיברנו עליה בפסוק הקודם, בעצם באה ממקור פנימי יותר, מתוך תורת חכם שמאצילה עליו וגם על הדבקים בו. תורת חכם היא מקור חיים. הגאון מסביר שתורה היא מעל חכמה, אפילו מעל הכליות של אברהם אבינו. באמצעות כליות יועצות, אפשר לדעת את דרך התורה, אבל לא את עצם התורה. את דרך התורה יכול אדם לדעת ע"י חכמתו, אבל הוא אינו רוכש בכך עדיין את הסגולה מן השמים של סם החיים, שהיא תלמד אותו לסור ממוקשי מוות. רק התורה הא-לוהית של החכם, היא שתלמד אותו לסור ממוקשי מוות.

תורה - מלמעלה למטה ומלמטה למעלה

החכם הזה לומד תורה מתוך דביקות ונאמנות למקורה, כמו רבי אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו. תורה זו היא המסירה אותו ממוקשי מוות, וממנה נובע גם ה'מקור חיים'.⁶

להבנת העניין נוכל להתבונן ביוסף, נזיר אחיו, בעל החלומות. יוסף שם למעלה את החלום וצומח אליו מן הארץ. גם בברכתו של יוסף יש מגד שמים יחד עם כל מיני בחינות של צמיחה, של חיות. כך היא גם 'תורת חכם' ממנה נובע 'מקור חיים'. מן הבחינה העליונה של התורה, אשר היא המחייה, דרכה יורד לעולם מעיין נובע של חיים, אשר מחייה את האיברים, מחייה את הסביבה.

⁶ שממנו דורש רבי אליעזר 'דברים שלא שמעתן אוזן מעולם' (אבות דרבי נתן פרק ו).

מדרגת החיות של התורה - ביטוח [המבטיח] חיים

הגאון בביאורו אומר, שחכם כוונתו לידע האמת כדי שיהיה יודע ממה להיזהר. מפירוש זה נראה, שהסיפא היא התכלית של תורת החכם. לכאורה, ברישא כתוב דבר יותר גדול - תורת חכם היא מקור חיים! זוהי הנקודה החיובית, ומה יכול להיות יותר גדול דווקא בזהירות 'לסור ממוקשי מוות'?

התשובה היא שיכול להיות ירא מצוה, אשר יש לו חרדת קודש כלפי כל מצוה ומצוה, אבל חס וחלילה יכולים להיות מוקשי מוות בדרכו. גם בדרך של קיום מצוות יש מוקשים, וגם לירא מצוה אין ביטוח מפני מוקשים. לעומת זאת, תורת חכם נותנת ביטוח, ומבחינה זו הסיפא היא משמעותית ומוסיפה בחינה שאינה כלולה ברישא. תורת החכם עולה למדרגה של נצח. כנגד מדרגת נצח זו מוקשים לא עובדים, מפני שהיא נמצאת ברמת חיוניות כזו שמוקשים לא פועלים עליה, ומבחינה זו הסיפא כאן הינה פיסגתה של חיוניות תורת החכם. תורת חכם היא בראש ובראשונה המקור לכל החיות שלו ושל סביבתו, אבל מעבר לכך רמת החיוניות של תורתו הינה שהיא בת אלמוות, אין מוקשים בדרכה.

בהתבוננות נוספת, נראה שהסיפא גם מגלה על הרמה של הרישא. מדרגת ה'מקור חיים' שמדובר עליה כאן היא של חיות כזאת שמוקשים לא יכולים לה. העובדה שבפועל יש לחכם הזה עצות טובות ששומרות אותו מלהיכשל, הינה ניווטים שנובעים ממה שיש שם בפנים. זו כבר תוצאה של מדרגת החיים שבה הוא נמצא. יש לו חיוניות כזאת שממנה נובעות הפיקחות והעצות הטובות, ובשורה התחתונה - שדה מוקשים לא יכול לפגוע בו, וכמו שאמרנו - אין ביטוח אחר.

פסוק טו: שְׁכַל-טוֹב יִתֵּן-חַן וְדַרְךְ בְּגֵרִים אֵיתָן:

ביאור הגר"א:

מי שיש בו 'שכל', שהיא התורה, וגם הוא 'טוב' במידות טובות, 'יתן חן' שהכל מתפארים בו, כמו שאמרו: ⁷ 'אשרי רבו שלמדו תורה' וכו'. 'ודרך בוגדים איתן' - אבל הדרך של הבוגדים, אם יש בהם קצת תורה, 'איתן', הם הולכים בעזות ובחוזק ומשתררים בתורתם. ועוד, 'שכל טוב' וגו' כמו שנאמר: ⁸ 'מצא חן ושכל טוב בעיני א-להים ואדם', והיינו 'חן' בעיני הבריות, ו'שכל טוב בעיני א-להים', 'כי האדם יראה לעינים' וה' יראה ללבב', ⁹ ששם ה'שכל טוב'. ואמר שאם יהיה לאדם 'שכל טוב בעיני א-להים', יתן לו הקב"ה 'חן' גם בעיני הבריות ומקרבן לקב"ה, אך 'דרך בוגדים איתן' - שאינם רוצים לקרב את עצמם. ¹⁰

שכל טוב

הגאון הציע שני פירושים לביטוי 'שכל טוב'. לפי הפירוש הראשון מדובר בשכל שבא אל איש שהוא טוב. לעומת זאת, לפי הפירוש השני מדובר בשכל שהוא טוב. נתבונן תחילה בפירוש הראשון.

'יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי'

ה'שכל' זה התורה. הגאון מסביר, שאם השכל בא אל אדם טוב - התוצאה של הדבר תהיה שזה יתן חן, אבל אם השכל בא אל בוגדים - דווקא השכל הזה יאפשר להם ללכת בעזות.

התורה תמיד משפיעה כוחות, אשר מתלבשים במידותיו של האדם. מי שיש לו מידות טובות - התורה תתן כח למידות שלו, אך כוח זה מושפע גם למי שמידותיו אינן מתוקנות - גם בו התורה תעצים את כוחן. התורה היא כמו גשם שמצמיח את מה שטמון באדמה שעליה הוא נופל. אנחנו יודעים שגם הגשם מצמיח הכל. אם לא חרשו את השדה ולא זרעו זרעים טובים, הגשם יצמיח את הקוצים והדרדרים שישנם באדמה. 'שכל' התורה נותן כח, אבל אם האדם שמקבל כוח זה הוא מסוג של 'בוגדים' - אז מה שהוא יקבל זה כוח של נוקשות, של אלימות.

⁷ יומא פו, א.

⁸ משלי ג, ד.

⁹ שמואל א טז, ז.

¹⁰ במהדורת רמ"פ הוסיף בהערה מכת"י: 'שכל טוב - כי אם הוא הולך בדרך משכיל וטוב שאין בו שום רע, יתן חן, אף שהוא מבפנים ובצנעה, השכל טוב עצמו הוא יתן חן, אבל הדרך של הבוגדים להלוך באיתן - חוזק ועזות'.

זוהי משמעות הפסוק לפי הפירוש הראשון, שנושא הפסוק הוא השכל, אשר פעולתו על האדם משתנה בהתאם למצבו של המקבל. 'זכה - נעשית לו סם חיים, לא זכה - נעשית לו סם המוות'.¹¹

מה קודם למה - החן או השכל הטוב?

לפי הפירוש השני, הפסוק עוסק ב'שכל טוב'. זהו ביטוי ששלמה השתמש בו כבר בפרקי הפתיחה של הספר כהבטחה למי שלא יעזוב את מידות החסד והאמת.¹² בביאור הגאון כאן הסביר שהחן הוא בעיני בני אדם, ואילו השכל טוב הוא בעיני א-להים. ה' יראה ללבב - זה השכל, אבל 'חן' זה דבר שמקרין כלפי חוץ. יש להעיר כי הסדר בפסוק שם, לכאורה, הפוך מביאור הגאון כאן: 'ומצא חן ושכל טוב בעיני א-להים ואדם'. קודם א-להים ואז אדם. שם הסביר הגאון שמציאת החן והשכל הטוב הן שתייהן גם בעיני א-להים וגם בעיני בני אדם. אולם, העיקרון נשאר אותו עיקרון: כאשר קיים טוב פנימי, שהוא גלוי כלפי שמיא, אז הוא יקרין גם כלפי חוץ, וימצא חן בעיני בני אדם. לעומת זאת, דרך בוגדים הינה ההיפך משוב, לכן מה שהיא גורמת זה ההיפך מן.

¹¹ בבלי יומא עב, ב.

¹² ראה פרק ג פסוקים ג-ד.

פסוק יז: מְלֹאֲךָ רָשָׁע יִפְּלֵ בְרָע וְצִיר אֲמוּנִים מִרְפָּא:

ביאור הגר"א:

'מלאך רשע יפול ברע' - כששולחים שליח רשע, כשבא לדבר שיש לטעות בו, הקב"ה מזמין בידו ש'יפול ברע'.
 'וציר אמונים מרפא' - אבל מי שהוא 'ציר אמונים', כלומר מי שהוא שליח קבוע, שהיה כבר כמה פעמים שליח והיה נאמן בשליחותו - זה יכול לרפא מה שעוות המלאך הרשע. כמו כלב ופנחס שהיו 'ציר אמונים'¹³ ותקנו מה שעוותו המרגלים שנפלו ברע במה שאמרו¹⁴ 'ארץ אוכלת יושביה היא'.

'ביחודא שלים בשם כל ישראל'

בפסוק זה שלמה מלמד אותנו שהתשובה לשאלה איך תעלה השליחות, ואם תשיג את מטרתה, תלויה מאוד במצבו האישי של השליח. כאשר נשלח לבצע את המשימה שליח שיש בו רשע - זה יבוא לידי ביטוי באיזשהו כישלון בשליחות. עם כל ההשתדלות שלו לעשות שליחותו על הצד הטוב ביותר, אם יש בו רשע - זה יבוא לידי ביטוי.

מפסוק זה עולה לקח גדול הנוגע לתפקוד של כל בן אדם. זאת משום שהעיקרון שאנחנו לומדים מהפסוק אינו חל רק על שליחות מוגדרת שפלוני שלח את אלמוני לעשות מעשה מסויים, אלא על כל אחד מאיתנו בכל דרכינו והליכותינו. כל אחד ואחד מאיתנו הינו שליח של עם ישראל, של הדור שבו אנחנו חיים. אם, חלילה, יש באדם פגם, החיסרון הזה משפיע על המימוש של שליחותו.

שליחות כמלאכות

השליח שעליו מדבר הפסוק נקרא ברישא 'מלאך', ואילו בסיפא הוא נקרא 'ציר'. השימוש במילה 'מלאך' מדגיש לנו את העובדה ששליחות מצפה למלאכות, ולכן הרשע סותר את זה. מי שקיבל על עצמו שליחות, היה אמור להיות מלאך. בעצם עניינה של השליחות יש יסוד מלאכי, משום שכאשר אדם הינו שליח, הוא אינו פועל לבדו מכח עצמו, אלא יש לו גיבוי של המשלח, ישנו חשמל שהוא קיבל מן המשלח ומלווה אותו בשליחותו. בהתאם לכך, מצופה שליחות של טוהר, אשר נושאת את כל החשמל הזה ומממשת אותו בשלמות.

אולם, כאשר יש בו רשע, השליח הזה נושא משהו הפוך לגמרי. בהתאם לכך, 'כשבא לדבר שיש לטעות בו', ואכן מגיע הרגע ששם יש מקום לטעות - הטעות

¹³ ראה זוהר לפרשת שלח (כרך ג קנז, א), שדרש עליהם את הפסוק להלן כה, יג: 'כצינת שלג ביום קציר ציר נאמן לשולחיו ונפש אדוניו ישיב'.

¹⁴ במדבר יג, לב.

תתחולל. אז השליח 'יפול ברע', כלומר יהיה משהו רע שיעצור את מימוש השליחות.

איכות האישיות היא העושה את השליחות

יש לעיין בביטוי 'ציר אמונים'. מדוע משתמש שלמה בלשון רבים - 'אמונים' ולא 'אמונה'?

לשון רבים יכולה לבטא הפלגה בעוצמה. כלומר, הוא מאוד נאמן, עם הפלגה בעוצמות שלו. הגאון מפרש שלשון הרבים מלמדת על עמידה בשליחות יותר מפעם אחת. מדובר בדמות שהיתה נאמנת בשליחותה כבר בעבר. השליח הזה היה ציר נאמן כבר כמה פעמים. אכן, כלב בן יפונה, אשר עליו דרשו פסוק זה, היה מרגל גם בשליחות משה וגם בשליחותו של יהושע.

מדובר בשליח למוד ניסיון. נראה שהדגש כאן אינו על הביצוע הנאמן של המשימה שהוטלה עליו במסגרת שליחות זו, אלא על הנקודה הפנימית שבקרבו, שהוא ציר אמונים, באישיות שלו, ומתוך כך הוא נושא בנאמנות את האמת של העניין. נראה שזאת הסיבה שקוראים לו 'ציר' - משום שהדברים עומדים עליו, על מי שהוא. בהמשך למעלה פנימית זו, מלמד אותנו שלמה שלא רק שהוא יצליח, אלא הוא גם יכול לרפא את הקלקול שהתגלה ברישא.

האישיות של ה'גברא' נושא השליחות הינה דבר מעצים. אם יש באישיות הזו משהו של רשע - זה מעצים את המכשול, ואם הוא אישיות של אמת - יש בו רפואתיות. היכולת שלו לרפא ולתקן אינה נובעת רק מצד החכמה שלו, או כישוריו החברתיים, אלא מצד העצמיות שלו.

צינת שלג ביום קציר

בהמשך ספר משלי למדנו פסוק נוסף בעניין: 'כצינת שלג ביום קציר ציר נאמן לשולחיו' (כה, יג).

ביום קציר, שהוא בתקופה שכבר מתחיל להיות חם, ובנוסף לכך כולם מזיעים ועובדים, 'צינת שלג' יכולה להיות דבר מאוד מרענן. אולם, אם נתבונן בדבר, נשים לב שזה גם דבר מאוד לא מצוי - איפה תמצא צינת שלג ביום קציר? מדובר באירוע חריג, על גבול הנס. אם כן, ציר נאמן לשולחיו הינו בעל יכולת מופלגת ואפילו ניסיית. כל זאת מכח הנאמנות, שהיא נותנת כוחות מעל ומעבר לטבע הרגיל.

מרפא

אמנם, אנחנו מסבירים שהדגש הוא על איכות האישיות, אך יש לשים לב שעולה מתוך הדברים שכדי לתקן שליחות שהתקלקלה, לא מספיק להביא צדיק שמצטיין במידה טובה כלשהיא או מידות טובות באופן כללי, אלא צריך דווקא

את הסגולה הזאת. לתיקון שליחות נדרשת סגולת הנאמנות. אם נכנס כאן הצייר הזה שהוא מצטיין בנאמנות שלו, זה עצמו מתקן ומרפא את העניין. להבנת עניין זה יכולות להיות השלכות משמעותיות מאוד. כאשר רואים מקום שיש שם בעיות, ומחפשים אדם שראוי לתקן את אותו מקום - הפסוק הזה מלמד אותנו שצריך להכניס לשם מישהו שהוא בדוק ומנוסה באותו תחום ששייך לאותה פינה בעייתית. כפי שאנו רואים כאן בתחום השליחות, כך בכל בעייה שעולה, אם פלוני נמצא נאמן בתחום הזה - עצם הכניסה שלו לפעולה מאצילה ומתקנת.